

Met dit boek wordt aangetoond dat kinderen helemaal niet zo onmondig zijn als men vaak laat uitschijnen. Hier zijn kinderen aan het woord die zich hebben losgewerkt uit "een opgedrongen kinderreservaat". Zij weten dat wat ze schrijven niet enkel dient om verbeterd, gekwoteerd en geklasseerd te worden. Hun schrijfprodukten hebben een doel : ze worden gedrukt, zodat ook andere mensen kunnen lezen wat er in hun school zoal gebeurt. Een andere realisatie "De Kindergazet van Peutie", heeft reeds het sukses van deze formule ruimschoots bewezen. De originaliteit en creativiteit van deze ervaringsverslagen overtreffen dan ook ver de traditionele, geforceerde schrijfgewrochten, die meestal zelfs het label "opstel" niet waardig zijn...

Neem daarbij nog de aangename lay-out van het geheel (helaas (?) wel door een volwassene lijkt me), dan vraag je je terecht af waarom dit boek nog een "woord vooraf" en een "ten geleide" moest meekrijgen van een prof.dr. en een inspekteur...

Nu, voor elk wat wils. En voor hen die iets meer van de principes van het schooltje willen weten, schreef het schoolhoofd helemaal achteraan een achtergrondtekst.

Een uitdaging voor iedereen om iets gelijkaardig op te zetten....

Luuk Van Waes

4. STREEFLIJST WOORDENSCHAT.

G.A. Kohnstamm, A.M.Schaerlaekens e.a. : Nieuwe Streeflijsl Woorden-
schat voor 6-jarigen gebaseerd op onderzoek in Nederland en België.
Swets & Zeitlinger, Lisse, 1981, fl. 33.80

De makers van deze streeflijsl zijn uitgegaan van de vraag : welke van alle Nederlandse woorden worden door hoeveel van de 6-jarigen passief gekend ? Daarom hebben zij uitgebreide lijsten woorden voor-gelegd aan kleuterleid(st)ers en onderwijzers of onderwijzeressen, 80 in Nederland en 80 in Vlaanderen, telkens mooi regioneel gespreid, en gespreid over stad en platteland.

Het resultaat van het werk zijn verschillende lijsten. Er is een algemene lijst waarin per woord, per schooltype (KO en LO), en per land de waardering van de leerkrachten, uitgedrukt in een percentage, wordt aangegeven. Daarnaast zijn er nog verschillende andere lijsten uit gerold :

- een lijst gemeenschappelijke unaniemen voor Nederland en België (unaniemen zijn woorden waarvan tenminste 90% van de leerkrachten vinden dat ze gekend moeten zijn);

- een aparte lijst unaniemen voor Nederland en een aparte voor België;
- een paar lijsten van woorden die in België hoog worden gewaardeerd en laag in Nederland, en omgekeerd;
- reeksen woorden die van belang kunnen zijn bij rekenonderwijs (woorden in verband met ruimte, tijd, hoeveelheid, relaties en operaties).

De samenstellers hebben zich, volgens mij terecht, niet op een taalzuiverend standpunt geplaatst. Hun lijsten bevatten evengoed Zuidnederlandse als Noordnederlandse woorden. De Vlaamse en Nederlandse samenstellers hopen daardoor "bij te dragen tot het respect voor het taaleigene van het Noord- en Zuid-Nederlands, met name in de wereld van het onderwijs". (P. 4). Ik zie nog wel andere goede argumenten voor hun standpunt. Wil een kind optimaal kunnen functioneren in de gemeenschap van de leeftijdsgenootjes, van het gezin of van de buurt, dan moet het een aantal woorden kennen, ook al zijn die geen Algemeen Nederlands. En het zou ook wel eens kunnen dat de bereidheid van kinderen om de standaardtaal te leren positief beïnvloed wordt als de school de eigen milieutaal van de kinderen positief waardeert.

Toch heb ik wel wat bedenkingen bij deze Streeflijst. Om te beginnen heb ik problemen met het feit dat de lijst niet beschrijvend is, maar voorschrijvend. De vraag die aan de leerkrachten werd voorgelegd was of ze vonden dat de aangeboden woorden door de 6-jarigen waarmee zij werken begrepen moeten worden. En dan kom je in de problemen. Hoe immers bepaalt een leraar dat een bepaald woord door zijn leerlingen begrepen moet worden? Ik denk dat o.a. de volgende drie factoren de beoordeling van de leerkracht beïnvloeden.

(1) de leerkrachten worden aangesproken in hun rol van leraar. Dan is de kans groot dat ze zich richten naar de impliciete normen van de schooltaal, en dus van de middenklassen. Woorden die van "levensbelang" zijn voor een kind uit een kansarm milieu (of zelfs uit een kansrijk milieu!) riskeren uit de boot te vallen.

(2) Er zijn aparte lijsten gemaakt voor Vlaanderen en Nederland. Maar binnen Vlaanderen is er verder geen onderscheid meer gemaakt tussen de verschillende streken, of tussen stad en platteland. Een woord als lift zou bv. in de stad veel belangrijker kunnen zijn dan elders. Een woord als vlaai zou in Limburg wel eens meer tot de dagelijkse omgangstaal kunnen behoren dan in Oost-Vlaanderen. Het is best mogelijk dat een woord op een bepaalde plaats veel functioneler is dan op andere plaatsen. Doordat alle plaatsen in de lijst op een hoop zijn gegooid, wordt het mogelijke plaatselijke belang van sommige woorden weggefilterd, en krijgen die een laag waarderingspercentage. Dat zou het geval kunnen zijn voor woorden als mot (mep), golf (vest), netzak, riek, zeuren (valsspelen).

(3) Ook de onderliggende ideologie zou leerkrachten bij de beoordeling parten kunnen spelen. Leraars die gezonde tanden hebben belangrijk vinden, zullen het daarom misschien niet zo erg vinden als een kind woorden als lolly, toffee of marsepein niet kent. Maar dan weerspiegelt de lijst eerder een soort van grootste gemene deler van waardeoordelen.

Nog een merkwaardig geval is het woord fluortabletje. Dat krijgt volgende waarderungen:

Ndl.	KO	61%	samen 44%	B + Ndl. 26 %
	LO	27%		
Belg.	KO	7%	samen 8%	
	LO	9%		

De verklaring voor de spectaculaire verschillen ligt voor de hand. In Nederland heeft de fluoridering van het drinkwater, cf liever de discussie erover, gezorgd voor het bestaan van het begrip. Het is dus goed bekend bij heel wat mensen. En er zijn dus ook heel wat kleuters die geregeld een fluortabletje krijgen. In België is de fluoridering van het drinkwater niet aan de orde geweest; weinig mensen weten er van af, en de termen die er verband mee houden krijgen dus een lage score. Toch zijn er ook in België heel wat kleuters die fluortabletjes slikken ! Moeten die het woord dan niet kennen ?

Daarnaast geloof ik dat de bruikbaarheid van de lijst groter zou zijn als de woorden niet alfabetisch waren geordend, maar als ze per onderwerp (per begrip, of groep van begrippen) waren geordend, of per thema (denk aan W.O.). En eigenlijk zou de lijst dan nog verder uitgesplitst moeten worden per streek.

Kunnen leraars uit het KO of LO iets met deze Streeflijsjt aanvangen ? Het lijkt me niet simpel daar een antwoord op te geven. Het is natuurlijk beter dat je iets hebt, al heb je er kritiek op, dan helemaal niets. Maar de lijst geeft eigenlijk geen beeld van wat 6-jarigen reëel kennen of kunnen kennen. Hij geeft eerder aan wat de kinderen volgens het oordeel van de bevraagde leerkrachten, eventueel bij zouden kunnen leren, met alle beperkingen zoals hierboven aangegeven. Om echt goed te zijn, zou een individuele leraar een lijst moeten hebben die geldig is voor de kinderen van zijn school, rekening houdend met de plaats waar de school gelegen is en met de milieus waaruit de leerlingen afkomstig zijn. Alleen, die lijst is niet te maken !

Waar ik nu wel voor vrees is dat de Streeflijsjt op een verkeerde manier gebruikt zal worden. Je mag verwachten - de auteurs mikken daar zelf op (p. 4) - dat mensen die tests voor taal of intelligentie ontwerpen, schoolvorderingstoetsen, schoolrijpheidstests enz. zich ongenueanceerd op de Streeflijsjt zullen gooien, en dat de lijst gebruikt zal worden met het oog op selectie. Door de streeflijsjstopzet zelf, en door het gebrek aan differentiatie erin, is hij daar nu net niet geschikt voor !

Omgekeerd vrees ik dat de Streeflijsjt kritiek zal krijgen op een punt dat onderwijskundig gezien juist toegejuicht zou moeten worden : het feit dat de lijst zowel Noord- als Zuidnederlandse woorden bevat, inbegrepen dialectwoorden. Dat is voor het onderwijs een pluspunt. Alleen is dat niet voldoende per streek uitgesplitst.

Mijn globaal oordeel is dan ook dat de lijst wel gerbuikt kan worden maar dan moet men er wel erg voorzichtig mee zijn. Het feit dat sommige woorden in de lijst niet voorkomen mag geen reden zijn om ze uit het onderwijs te weren.

Frans Daems.